

František Šilar

Čermenské zvony

Na čermenské věži visely tři zvony.
Z darů prostých lidí byly koupeny.
Když se do daleka nesly jejich tóny,
po kopcích se blahem chvěly lupeny.
Zvaly k bohoslužbám, končivaly týdny,
k Boží chvále zněly každé poledne.
Pohřby se svatbami zdravil hlahol vlídný.
Vždycky vedly duše k říši nadhvězdne.

Dva si vzala válka. Děla ulila z nich.
Z louten anjelských se stal kov vraždící.
Prostření zvon dál pěl v nekonečných strážních
víru, naději a starou tradici.

Na Rakouska trosky svoboda se vznesla,
rozlévala radost měrou nejvyšší,
krutým panovníkům podrazila křesla,
víno plánů lidem vlila do číší,
rozzvučela srdce jak skříňky hrací,
k novým zvonům svedla přání rozběhlá,
zvonářům zas dala suroviny k práci,
připravila formy, pece rozžehla.

Zvonař čeřil hřebly jako vodu čirou
slitinu, jež leskla se jak zrcadlo,
přimíchal do ní lásku k dílu s vírou.
Celé vzezření mu v práci omládl.
Každý klobouk forem plnil zvonovinou
s pietou a úctou, láskou bezmeznou
s přáním: „Kéž mé zvony příkrov hříchu svinou,
kéž ti, komu zazní, poklid naleznou.“

A tak nové zvony zřely světlo světa.
Přišli horalé a zakoupili je.
Vyplnila se jim touha mnohaletá,
radost jejich kvetla jako lilie.
Dobrovolnou sbírkou celá kupní cena

byla umořena. Každý dával rád.
Obětiny nesla řada bezejmenná
z živností i polí, z mezd i ze zahrad.
A to bylo slávy, když je vezli z dráhy.
Nelze vypovědět, ani vyzpívat.
Všechny školní děti v okamžik ten blahý
pod nohy se pletly, zvyšovaly chvat...

Čtyři silní muži, lano, rumpál s kladkou –
to byl prostý rámeček práce nesnadné.
Sbor se obavami chvěl jen dobu krátkou,
zdali při zvedání závěs nepadne.
Náklad žebřinových ozdobených jeslí
dopraven byl pod věž po pěšině líh.
Jako balóny se oba zvony vznesly
k osiřelým trnům druhů předešlých.
V mocné vazbě trámů pevně zakotvily,
s výše pohlížely snivě do nivy.
Zase libě vnikal do posvátných chvílí
nad lesy i pole souzvuk zvonivý....

Zase svatby s pohřby zdravil hlahol vlídný,
který vedl duše k říši nadhvězdne,
zas zval k bohoslužbám, uzavíral týdny,
k Boží chvále jásal každé poledne.
A jak zvony zněly, mládež dorůstala,
s myslí vyprchaly dojmy dějinné,
zdálo se, že česká svoboda je stálá,
každý květ že zvadne, pouze její ne.
Naším cílem byla vždy jen brána těsná,
soused spoléhal však na moc, na kovy.
Osudový omyl probudil nás ze sna
teprve, když s věže vlál kříž hákový....

Těsně okolo nás přecválal kůň plavý.
Republika padla v zrádné přesile.
Musili jsme všichni trpně sklonit hlavy,
hledět ve tvář tváří válce zběsilé.

Hrozný moloch deptal pod kopyty svými
spálenišť a trosek chaos nevonný,
do front pudil muže s městy hladovými,
mlsně olízl se také na zvony.
Znovu po nich sáhly ruce neurvalé,
nedbající na pláč, starou tradici.
Z posvátného kovu, jenž zněl k Boží chvále
měl být ulit kanon, nástroj vraždící...

Zrak se lidem kalí. Žalost duše rdousí.
Každý nenávidí lidstva katana.
„V týdnu vezmou zvony. Přišla zpráva do vsí!“
Od úst k ústům letí zpráva šeptaná.
„Odvezou je celé. Nebudou-li vhodné
zase nám je vrátí.“ „Nedbej na klepy!
Viděls' lupiče, jenž oběť dýkou bodne,
potom náplastí sám ránu zalepí?
To jsou plané sliby, bychom byli zticha.
Nelze vzpírat se, když vrah je na koni.
Jeho zpupnosti, jež do nebe až píchá,
odcizené zvony brzy odzvoní.“

Svatokrádci jsou již v Čermné, vždy tak klidné.
Jasná obloha se klene ve výši.
Lidé hledí z oken. Krev jim v žilách stydne.
Naposled dnes ladný hlahol uslyší.
Hlouček dělníků se pomaličku chystá.
Chce svůj úkol splnit za čas kratičký.
Dříve navštívili kaple – poutní místa,
kterým s vížek sňali zvonky – hračičky.
Nafoukaný polír žádá kostelníka:
„Pro zvony si jdeme. Pojdte otvírat!“
Zpupně v šero věže za klíčником vniká,
zkušenostmi svými hned se chlubí rád.
„Možná, že je snesení dolů po schodišti
jako všechny před tím jen tak – v náručí.“
Průvodce jen kývá. Z očí smích mu prýští.
„Náš chrám Tě však jinak zpívat naučí!“

Schody, a zas schody. Hodin tikot straší.

Zvoník hlavou zvedá dvířka padací.
„Prosím! Tady vizte velkou chloubu naši.“
„Pane jo. Zde máme pěknou nadaci!“
Nad hlavami jejich nepohnutě visí
nečekaná kořist – jak tři klobouky.
Oběti, z nichž byly zakoupeny kdysi
hází v bledé líce obdiv hluboký.
Mrzne, avšak strachem kapky kanou s čela.
Možno zdárně splnit úkol veliký?
Tichne chlubný polír, s ním i parta celá.
Tady našli zvony, jinde – rendlíky.

„Bez legrace, hoši! Je to pěkná porce!“
„Snesete je vnitřkem?“ Děs dlí ve zraku.
Vlna krve tváře zaplavuje horce.
Největší zvon váží čtrnáct metráků!
Nečekaný úkol. Jak jej zdárně provést?
Hrdopýšci stárnou o několik let.
Odvaha se ztrácí. Brady klesly do vest
ve chvíli, v níž zvony znějí naposled....

S vesnicí se loučí, kterou k Bohu zvaly
každou neděli a každé poledne.
Jejich lkání letí přes pohorské valy
k obzoru a branám říše nadhvězdné.
Na čermenské věži zvoník hlavu sklání.
Signál rozloučení v pláči zaniká....

Na úřadech vládnou samozvaní páni,
na frontách smrt, palba, strach a panika.
Děsný jezdec pádí a krvavém koni.
Lidé kloní hlavy. Cvaká závora.

Odsouzenci sobě umíráčkem zvoní....

Polír s družinou svou z chrámu vrávorá....

Těžká zodpovědnost na partáka padá.
Kterak počínat si? Kdo mu poradí?
Nespí ani nejlí, hrbí úzká záda,
obstarává kladku, rumpál, nářadí.

Mocné trámy v statcích pro lešení shání.
Na prahu jej nikdo příliš nevíta.
Všude vidí stejné zatínání dlaní,
všude na se vidí mračit „helvíta“.

Mnohde slyší: „Pane, žena říkala mi,
abych poradil Vám v práci nesnadné.
Narovnejte pod věž velkou fůru slámy.
Neručím Vám za to, že zvon nepadne.“
Šťastně našel k stavbě připravené krovy
několik let staré, trochu zkažené....
Hned mu prchá s lící nádech mramorový.
Lidem smějícím se vtipy zažene.
Práce je však vleklá, neúspěch jej mrzí.
Po vesnici bují posměch bezvadný....
Kdysi zvedli na věž zvony velmi brzy,
snímání již trvá déle než dva dny!

Zvonovina zvučí pod klíči a šrouby.
Kdos' ji proklepává jako chorou hrud'.
Jak by smrt se dotkla kostnatými klouby,
úzkost každé duši sedá na peruť.
Mrzne jen se praští. Není příliš vábné
v povětří se s kovem laskat na věži.
Celá parta reptá. K práci chuť jí slábné.
Na zmařeném dnu jí málo záleží.

Rumpál s lanem se jak dravec k lupu chystá.
Lešení a kladka teskně s věže ční.
Nevěří snad ani velký optimista,
že se zplna zdaří práce páteční.

Čtrnáctého ledna těsně před obědem
dějství stěžejní se ve hře rozvíjí.
Polír kapky krve nemá v líci bledém.
Strachu mravenci mu lezou po šíji.
Největší zvon, jenž byl kdysi slavně vítán
má již spočítány dny a minuty,
visí pod nebem jak popravený titan.
Muži pod věží jsou chumáč splynutý.

Špatně navinuté ocelové lano
roztácejí zvolna čtyři dělníci...
„Kéž by vše už bylo šťastně doděláno,“
praví prvý, v zubech slova mělnicí.
„Pozor hoši, pozor! Jenom opatrně!
Nechci, aby srovnal všechny kostí mé!
Už se nám dost směje každé malé mrně.
Dbejte, ať se práce čestně zhostíme!
Měli jsme si přinést čilé břevno z lesa.
Toto prohýbá se jako vařečka!“

Zvon se pohupuje, pomaličku klesá,
kousek poskočí a zase posečká....

Parta opičí se v spěchu po hlemýždi.
Diváky se hemží okna okolní.
Pomaličku, nebo rychleji zvon sjíždí,
podle toho, jak se lano uvolní.
Teď a zase znova po čtvrt metru ssedá.
Trhnutí jen váhu zvonu násobí.
Zatěžkácká zkouška. Praskot. Svist. Ó běda!
Údės ochromuje blízké osoby.

Zvon jak meteor se řítí podle věže,
dopad doprovází rozprask nehebký.
Stovka drobných střeplin sněžnou plochu řeže,
na všech stranách leží kovu odštěpky.
Chodba rozbita je. V plotě zeje díra.
Smrt Vám pohrozila, muži zděšení.
Polírovi s partou na rtech kletba zmírání.
Pod nohy jim padly zlomky lešení
s celou čtvrtkou zvonu. Raněn nikdo není.
Na tvářích se perlí potu krůpěje.
Zdali jediný z Vás nechá svého klení,
vděčné chvalozpěvy Bohu zapěje?

U chrámových dveří leží zvonovina.
V blízkých lesích tichne dozvuk hromový.
Lžice klesly z dlaní. Kde kdo ruce spíná,
za shluk před kostelem mění domovy.
Se rtů prostých lidí kanou slova stará.

Vzrušující chvíle náhlé proměny,
ke smáčknutí spouště nutí amatéra,
aby trosky byly „Leicou“ zvěčněny.
Těžké zlomky kovu na památku sbírá
do zástěrky bílé žena uhřátá.
Kořist v kapse skrývá také starý Jíra.
Děti rozhrabují sníh jak kuřata,
aby vzácný nález uschovaly navždy.
Spěch jak v mraveništi vládne pod věží.
Aspoň malý krystal uchvátit chce každý,
dokud zříceniny nikdo nestřeží.

Vyděšený polír s jeviště se ztrácí.
Hrubou nedbalost mu mysl vyčítá;
každé živé duši je jen pro legraci,
proto babsky hází flintu do žita.
V uších zní mu stále: „Máma říkala mi,
abych poradil Vám v práci nesnadné.
Narovnejte pod věž velkou fůru slámy.
Neručím Vám za to, že zvon nespadne!“

Rámě spraved'losti – nabubřelá pýcha –
majestátní příchod hlásí z daleka.
Na schodech se smeká, jako zubr dýchá.
„Šechna liti tómu,“ zlobně haleká.
Děti se ho bojí jako čaroděje,
proto hledí rychle zmizet ze vřavy.
Strážce bezpečnosti tuší, co se děje,
záští rozkřesává pohled řeřavý,
ostrým zaštěknutím druhý smysl bodá.
Rozkaz německý se nese do dáli.
„Šechny nechám šavšit vo chlěpa a vóta,
tý byste jen kousek svónu spírali.
Sápotáž pejt pšísne sakásáno s Lantrát
a proto si posor tejde pánové!“
„Tak, tak, budem hlídat, abys málo nakrad'.
Budem schránět tříšť, ať je kov na nové.
Všechnu zvonovinu nedostane Říše,
aby vraždila s ní bratry Slovany,“
tajný buřič vzadu pobroukává tiše.
Úlomky má v kapsách dobře schovány.

„Kte je parták?“ „Polír? Zmizel beze stopy.
Asi že se bojí jít Vám na oči!“
Četník po těch slovech v úsměvu se topí.
V domnění že nikdo křivo nekročí,
obtížně se valí – směšný ve své hrůze –
jak tank utržený nazpět do bytu.
Zástup jeho hrozeb nebojí se tuze,
kupku zvonoviny dál zas drobí tu.

Polír navrátil se. Kárán bude pány,
až k nim bude volán k přísné zповědi.
Cítí zodpovědnost za zvon rozsápaný.
Úřady mu sotva: „Bravo!“ povědí.
Následků se leká. Znovu strachy bledne.
S náhlým rozkazem se k partě obrací:
„Jeden z Vás tu bude hlídat přes poledne!“
„Čas je k obědu. Hlad máme po práci!
Nevídáno – střepy! Je jich jaká škoda?“
jeden z dělníku mu drze odmlouvá.
„Vždyť je nikdo z lidí zatím neohlodá.
Cožpak jsou to buchty, nebo vepřová?“
Neposlušná parta s davem k jídlu kvapí.
Kde kdo nese v duši různé pocity.
Pod límcí mráz bodá jako dravců drápy.
Sníh se tiše trousí na zvon rozbitý....

V sobotu má volno zkřehlá parta celá,
vesnice pak s touhou čeká neděli.
Vzdálenější lidé kvapí do kostela,
aby naposledy zvon svůj viděli.
Trošky jeho jsou prý v chrámu uloženy.
Jestliže je nikdo nemá na péči,
odnesou si domů muži, děti, ženy
ze všech kusů tříště i ten největší.
Avšak chyba lávky. Možnost zde již není.
Nikdo nenachází ani okují.
Muži smutným zrakem hledí na bednění,
o příčinách pádu tiše rokují....

„Netruchleme příliš, nýbrž budme rádi.
Nelze bouřit se, když pán je na koni.

Střední zvon též vezmou, ztráty nenahradí,
avšak nejmenší jim brzy odzvoní.
Odcizené zvony, slité k Boží chvále
věstí, že se bohdá brzy rozední.
Jiný za nás ztrestá ruce neurvalé.
Boží mlýny melou zrno poslední.
A až doba míru, svobody a štěstí
nad Orlickem krásným žezlem zamává,
až zas budem' hlavy nebojácně nésti,
s myslí spadne žal a s rukou únava,
sebevětších darů nebude nám líto.
Cifry zahovoří v archu přehledném.
Ještě lepší zvony, nežli byly tyto,
za jásotu davů na věž vyzvednem.

Ve výši zvon střední jako v smrti bráně
ke spuštění svému je též přichystán.
Vstříc dnům nebezpečí hledí odhodlaně.
Ví, že nečeká jej věžní, tichý stan,
ví, že obestře jej dusný výpar sirný.
Jeho sny jsou dobou krutě zaklety.
S druhy odvezou jej kamsi do tavrny,
kde z nich vzniknou zbraně, dlouhé lafety.
S věžní okenice snivě hledí vůkol.
Ve tvář tváři smrti zírání odhodlán.
Vždycky plnil věrně Bohem daný úkol.
Toto ponížení jest též Jeho plán.

Poslouchají muži, vážně přikyvuji,
na vážky snů kladou slovo souhlasné.
Slyší též zvon v okně, trosky v sklepní sluji.
„Mnohde budou skrblit, avšak u nás ne!“

A jak hovor tichne, zvonek pozůstalý
s ozvěnou se mazlí kdesi po lese,
a s ním zvučí srdce na blízku i v dáli:
„Pravdu máte, muži! Tak jest! Stane se!“